

Культура і Побут

№ 43

Вівторок, 6-го листопада 1928 р.

№ 43

Головне, чого нам не вистачає—культурности; вміння керувати...
Справа „тільки“, в культурних силах пролетаріята і його авангарда...
(ЛЕНІН)

На межі 12-го

Обрадо згадувати про ту передчасну па-
лахиду, що нею аустрилі наше народження
11 років тому ідеологи, пропагандисти і агі-
татори буржуазного ладу й культури. Але
нагадувати про це банкрутство буржуазного
прогнозу треба, оскільки ще й зараз культу-
ра власності не позбулася організаційно-
будівничих функцій, і оскільки й ідеологи
ще й тепер мають можливість сіяти, навіть
серед трудящих, упередження проти соці-
лістично-будівничої культури, як проти ціл-
кового і безнадійного «безкультура», як
проти «руйнацької стихії».

«Разгизданість варварів», «Прядущий
хам», «хаос», «кривава анархія», «знищен-
ня культурних надбань», «внутрішній ро-
склад» і як неменша перспектива—«загибель
в трьохтижневий термін»,—такі були песні-
стихійний прогноз, що його вигукували протя-
гом років барди власницької культури—од
чорноостенців-націоналістів до меншовиків і
соціал-шовіністів всіх кольорів і гатунів.

Пророкування не оправдалося.

От уже 12-й рік, як тягнуться ці «три тиж-
ні», і процеси нашого розвитку йдуть зовсім
не тим шляхом, що його нам прорікали наші
вороги.

Класова воля пролетаріяту до влади, жага,
селянства до землі і ленинський союз робіт-
ництва з селянством були досить міцними,
щоб опанувати пландарм будівництва. Боева
культура наша, що в основі її лежали на-
врілість зимою і ненависть, виявили себе дос-
ить дужими в натискові, щоб перемогти гіг-
гантську тисячолітню культуру рабів, щоб
перемогти цінності, щоб велетенським на-
пруженням непереможного «дайш!» змісти-
ти свого шляху перешкоди до закріплення на
позиціях класової диктатури.

Вдосконалюючи свої здібності зантаж та
зброю в процесі боротьби і будівництва, ми не
поступилися перед ворогом протягом мину-
лих одинадцяти років.

Більше того: ми стоїмо вже перед велетен-
ською проблемою культурної революції, що має
втрутити і вимести з нашого буття залишки
культури рабів, створивши гармонію, внут-
рішню доцільно-узв'язану, культуру класи-
селянина, класи-будівника.

Чого нам треба од нашої культури, і які
мусять бути її складові елементи та конкрет-
ні ознаки?

Нам треба змінити управління. Нам треба,
то б то, такої сукупності, обсягу і височини в
планустановці, опануванні і уміннях, що дозво-
ляла б нам вільно і швидко орієнтуватися
у кожних даних умовах, знаходити стрижень
кожної даної чи позовиняної ситуації і ма-
ти спроможність у кожній колізії, у кожному
сплетінні труднощів відразу займати певну
владного господаря-розпорядника—хазяїна
становища.

А для цього дуже багато треба.

Тим то такий різноманітний зміст вла-
дається біжучою буденщиною од випадку до
випадку в означенні «культура» і «культур-
ність».

Загальна грамотність, політична свідомість,
дбайливість до того, що робиться в світі, бажан-

ня мати постійний зв'язок із зовнішнім ото-
ченням,—це початкові елементи культури і
ознаки культурности.

Але поруч з ними необхідно потрібні, теж
як основа,—матеріалістичний світогляд, пов-
не звільнення од релігійного туману і забо-
бонів, як в елементарних виробничих формах,
так і в формах, завуальованих ідеологічною
бутию то «науковістю», що зитворюється і
підтримується за соціальним замовленням
буржуазії.

Ознакою і фактором культурности буде ви-
сокий розвиток індустрії—промислової і сіль-
сько-господарської машинної техніки, а та-
кож добрий стан шляхів, транспорту, теле-
графа, радіо та інших засобів зв'язку.

Неодмінним елементом нашої культури є
відбування виробничих і суспільно-будівни-
чих процесів, розвиток і вдосконалення їх
на рідній для широкій трудовій маси мові,
в вивченні, обрахунку та використанні
пройденних етапів культурного розвитку, істо-
рії, соціальних стосунків, матеріальних і ро-
зумових цінностей, створених нацією—одним
словом увесь той комплекс, що ми у себе
його зовемо—**українізацією**: це необхідна пе-
редумова масовості культури, будівничої
активності широких трудових мас і органі-
чного характеру зміцнення будівничого зв'яз-
ку між робітництвом і селянством.

Неодмінною складовою частиною нашої
культури є високий рівень і напружений
пульс науково-дослідної роботи, що її продук-
ція була б цінною у світовому масштабі.

Нарешті, показником культурности є ши-
рока популярність, масове поширення засо-
бів суспільно-ідеологічного зв'язку, що слу-
жать за фактори формування думки, нахилів,
психології і напрямку дії: це—преса, літера-
тура, театр, кіно, музика, картина, скульпу-
ра.

З другого боку є ще ж величезний ком-
плекс ознак культурности—теж неодмінних,
—що узагальюють здібності, інтереси, нироти і
смаки кожного окремого індивідуума є ви-
сока суспільства. Сюди стосується звичка до
чистоти, санітарно-гігієнічних навиків, носова
хустка, зубна щітка, смачні і вимогою до хар-
чу, житла, одягу і т. д., і т. ін.

І ще корінною ознакою саме нашої куль-
тури—культури боротьби за комунізм і со-
ціалістичного будівництва є ціла класова-
цілева установка кожної окремої особи, як
установка колективіста.

Боротися і будувати ми можемо тільки ко-
лективом. А це вимагає і відповідної методо-
логічної установки, навіть більше—вироблен-
ня майже підсвідомої колективістичної психо-
логії. Постійна організаційно-проста доброзичли-
вість до класово-свого і цілка ворожості до
класово-ворожого; свідоме відчувати вигоди
і шми колективу і оддавати їм перевагу пер-
ед вигодами ворогосворим індивідуалістич-
ним стремліннями; уміння скрізь знайти
різкодіячу лінію свого колективного інтересу
і по ній скерувати організовану енергію;
уміння, просто кажучи, жити і працювати з
своїми організовано і доцільно,—оце дуже
цінна ознака культурности. Од культури цієї
здібності залежить у дуже значній мірі успіх

В. Сосюра

Цегляр

Не співає над ланами зброя,
І про інше ти так світло ліриш
Цегляра невидного героя
Мій сьогодні оспіває вірш.

З хвартухом, замазаний і тихий,
Він уваги не зверта на себе.
Вулиці гремлять і з їхнім криком
Цегляр вироста до неба.

Він кладе цеглину на цеглину,
І міста ростуть у димнім хорі,
Цегляр замурує учора,
В мурах революції минуле гине.

Руки цегляра цупкі од праці,
Руки таких побільше нам би мали.
І кричать, кричать, кричать плакати,
Про добу індустріалізації.

Тонуть дні у сонці нестримній зливі
І ростуть, ростуть доми над нами.
Робить це у гомоні крикливім
Тихий цегляр з добрими очами.

1928.

усякої кооперації; ця ж риса суспільної куль-
турности близько зачіпає такі наші завдан-
ня, як боротьба за добросумлінну роботу, за
якість, за продуктивність праці, за злишення
собівартості, як боротьба проти чинівниць-
кого ставлення та бюрократичної системи з
управління і організації.

Важким завданням індивідуаліста і культу-
ра робітника колективіста—це величезна про-
блема культурної революції, що її мусимо
уважати найбільше уваги в процесі матері-
ально-технічного і інтелектуального культур-
ного росту.

Чи досягли ми вертів досконалості в тих
елементах культури, що тут побільше визна-
чені?

Звичайно, ні. Ми—лише на порозі велетен-
ських завдань.

Але до порогу дійшли.

І дійшли тому, що в кожній з цих галузей
щось та зроблено нами за ці одинадцять ро-
ків.

Досить побільше порівняти матеріально-
культурний і розумово-культурний рівень
сьогоднішнього дня нашого з відповідним
рівнем дореволюційного Північчя, щоб зба-
жати і наявність досягнень і віристь шляху.

Досить співставити слухи колективі-
стичної свідомості у нашої це називається
мешний країні, із селянсько-власницьким, жми-
крупно-індивідуалістичним штурмом ду-
хом, що його йдосі культивує буржуазія в
крайках капіталу,—і різниця кинеться у вічі.

Підносити і розвивати в кожній людині
будівничого буття колективістичну культуру
пролетарської диктатури на базі індустріалі-
зації міста й селі—оце завдання нашого і-
сторичного «сьогодні».

МИМ. НОВИЦЬКИЙ.

УКРАЇНСЬКІ ПРОЛЕТАРСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ КОЛИСЬ І ТЕПЕР.

На нових шляхах розповсюдження книжки

«Якщо французькі буржуа ще до війни навчилися... видавати французькі романи для народу не по 3½ франки, виглядом панської книжечки, а по 10 сантимів (цеб-то в 35 разів дешевше), виглядом пролетарської газети, то чому б нам на другому році від капіталізму до комунізму не навчитися робити так само».

Ленін, 36. т-в. т. XVIII, ч. 1, ст. 74.

В справі задоволення культурних потреб широких робітничо-селянських мас ми вступаємо нині в період своєрідних «пожиць». Кількість та якість способів задоволення культурних вимог не відповідають до найвищих потреб. Це особливо стосується такого «наряду культури» як книга, що може за теперішніх умов транспорту та зв'язку дійти до найглухіших кутків нашої країни.

Тоді як преса (газета, журнал) все ж пробилася собі шляхи до поодинокого читача, книга все ще є для них читачів річчю неприступною, бо вона по-перше дорога; а по-друге наші книговидавці не намагалися ще тих шля-

хів, якими можна приблизити книгу до споживача.

Міський читач може ще одержати книжку через бібліотеку, або придбати її в крамниці. Цього не можна сказати про мешканця села або робітничого виселку. Там бібліотеки дуже бідні, там зовсім немає книгарень.

За цих умов великого значіння набуває справа утворення таких шляхів просування книжки до читача, якими вже просовується періодична преса.

Таку спробу просування художньої книги зробила вже «Роман Газета», що її видає двічі на місяць, дає за 25 коп. закінчений «Московский Рабочий». Це видання виходить роман і доходить до читача шляхом передплати та роздрібного продажу через газетярів та кіоски К-ва Друку.

Почавши з тиражу 30.000 це видання за один рік набуло щось з 150.000 передплатників (читачів, звісно більше, бо кожне число читає кілька чоловік).

Цей успіх доводить, оскільки великий попит є на дешеву книжку.

Успіхові сприяють два моменти: 1) дешева ціна, — своєрідні шляхи розповсюдження,

цеб-то шляхи, якими йде газета. Для того, хто більш-менш знайомий з технікою видавничої справи цілком зрозуміло, що ціна й розмір поширення видання (цеб-то тиражу) міцно зв'язані між собою—великий тираж зменшує собівартість і дає змогу продавати видання по дешевій ціні. Отже саме через великий тираж, до якого «Роман Газета» дійшла завдяки газетним методам розповсюдження дає змогу випускати її по дешевій ціні.

На Україні у зв'язку з розгортанням національно-культурного процесу темп зростання попиту на художню книжку українською мовою куди швидший ніж в РСФРР. Всі видавці можуть підтвердити що українська художня книжка просходить швидше, ніж російська. Тираж в 7000-10000 та навіть 15.000 розпродается менш ніж за лівроку.

Отже цілком своєчасно Видавництво «Український Робітник» взялося до подібного на «Роман газету» видання українською мовою. (Між іншим «Роман газета» російською мовою має на Україні 20.000 тиражу).

Це видання своєю зовнішньою формою трохи відрізняється від московського. Воно матиме вигляд справжньої книжки. Анкета, що її збирало Видавництво «Роман газета» серед читачів, показує, що читач не задоволений формою газети—видання швидко псується і перекручується його й користуватися в бібліотеці неможливо. Отже та форма якою видаватиме своє видання «Український Робітник» далеко зручніша для споживача. Видання це називатиметься «Романи й Повісті». Щомісяця виходитиме книжка, що матиме закінчений роман або повість, розміром 12 друкованих аркушів.

І що до матеріалу теж буде деяка відмінність від московського видання. Тоді, як «Роман газета» повторює в основному те, що вже з'являлося в друку раніш, в «Романах і повістях» друкуватимуться в основному нові недруковані ще речі.

Курс взято на те, щоб давати головню творчі українського сучасного письменства, але на перший рік доведеться давати деякі переклади російської та з чужоземних мов, оскільки немає впевненості в тому, що в-у пощастило придбати 12 нових великих художніх творів. Але переклади у виданні «Романи й повісті» друкуватимуться раніше, ніж вони мають з'явитися руською мовою.

Видавництво «Український Робітник» має розповсюджувати «Романи й повісті» в основному як додаток до газет та журналів, вони одержуватимуть це видання по 30-35 коп. на місяць тоді, як за індивідуальною передплатою окрема книжка «Романи й по-

Змичка театру з масами

Театральне мистецтво—один з наймогутніших засобів виховання мас. Є така думка, що капський (з технічного боку) театр не може впливати на маси, та воно не так: всляке видовище навіть у найвідсталіших формах має свій вплив на глядача, річ тільки в тім, який цей вплив—позитивного чи негативного характеру. Нині позитивною виховною роботою театру охоплено лише незначну частину населення, бо до серйозних театральних підприємств ми можемо зарахувати лише сітку державних театрів, театрів місцевого значіння, що працюють безпосередньо під проводом місцевих політосвіт, або професійних союзів, та пересувні робітничо-селянські театри. А ми знаємо, що нині їх ще не багато. Державні драматичні маємо такі: 1) У Харкові театр Березиль і Барейський Державний театр. 2) В Києві театр ім. Франка. 3) В Одесі Драматичний театр. 4) В Дніпропетровському театр ім. Шевченка. 5) Театр ім. Заньковецької—пересувний. Державні оперні театри маємо: 1-й в Харкові, 2-й в Одесі, 3-й в Києві і 4-й Пересувний. Це ті театри, де можна сказати сміливо, справу поставлено серйозно. Його до цього додати ще кілька театрів під орудою політосвіт і союзів—в Харкові укра-

їнський і руський, в Києві руську драму і робітничий театр, в Одесі руську драму, в Дніпропетровському руську драму, в Сталіні Українську драму та низьку театрів для села всього 16 (Харківська округа, Запорізька, Одеська, Полтавська, Київська, Прилуцька, Першотравенська, Ніжинська, Шепетівська, Зіновівська, Роменська, Дніпропетровська, Мелітопольська, Чернігівська, Білоцерківська),—то дістанемо сітку театрів виховного значіння.

Коли зважити пропускну здатність тих театрів, зважаючи за середній час їхньої діяльності 9—місяців для драми, а для опери—7, і припустивши середню кількість для великих театрів першої групи 700 чол., а для опери 600, для місцевих і робітничих 500 і для селянських—200, то дістанемо для першої категорії за рік 787.500 глядачів, для другої (Опера) 630 тис. для третьої—787.500 і для четвертої—1.800.000—цеб-то театрами охоплено 4 міль. глядачів, а коли взяти на увагу те, що фактична кількість глядачів у два менша, бо тут мова йде про загальну кількість відвідань, себ-то сюди входять усі повторні відвідування,—то ця цифра треба визнавати мабуть не менш як на 50% себ-то до 2 міль.

Чи досить цього? Звичайно, ні. Перед нами стоїть невідкладне завдання поширити сітку наших театрів що раз далі (коштом місцевих засобів бо, звичайно, нічого розраховувати на можливість утримати таку сітку театрів) коштом центральних засобів.

Так стоїть справа з кількісним охопленням наших театрів. Придивімося до якісного охоплення випущеної продукції.

Тут доведеться констатувати вельми перисту картину так з погляду репертуару як і в аналізі формальних напрямків і до-стигнень. Ми знаємо добре роботу наших опер, театру «Березиль», театру «Франка», Одеського театру, театру ім. Шевченка і Заньковецької.

Дуже важке завдання визначити правильність роботи того чи іншого театру з того боку, як сприймає його масовий глядач. Тут натрапляємо на два протилежні погляди, а саме: театр повинен дотримуватися доступних форм для глядача і бути для нього зрозумілим себ-то таким, щоб глядач його легко засвоїв, і другий погляд—театр повинен іти перед глядачем, він повинен завжди бути перед масою, в протилежному разі це хвостизм. Не будемо торкатися того що окремих питань дискусійного характеру, зв'язаних з ідеологічною й формальною установкою театру, бачимо самостійне питання

Мечислав Гасно

Лист із в'язниці

Ваш лист ланцюг

етапів і в'язниць
Луцьк, Ковель, Сандомір
і даліСьогодні з Пйотроксеа ви вітали
і кожне слово ваше
— криця.То ж не зламала луцька
дефензива васЯк і етапи вічні
і тюрмаСтаралися кати дарма
Вживаючи тортур, знущання
і образ

Ви голодали... Так...

Згадав як крізь туман...

Вас штурно живлять...

«Бунт»... Чвалинського *)
забили.

і скільки в вас

захованої сили

Щоб все пройти

крізь камери присмери п'яний

О, любі друзі...

Шлю вам свій привіт

З газет радянських

вчитав я нині

Що на Західній Україні

уже жевріє світ

Мої крицеві

шлю вам свій привіт,

Харків,

ХІ—28 р.

*) Чвалинський—волинський селянин, кинутий польською владою до Луцької в'язниці, де його забили 1926 р. під час гололівки, коли він виснажений лежав на нарах, під закидом бунту.

вістей» коштуватиме 50 коп. на місяць, 5 карб. на рік.

Беручи до уваги той відгук громадських і літературних кіл на ідею цього найдешевшого на Україні видання можна гадати, що за перші місяці тираж «Романів і повістей» дійде 25—30.000, а вже й такий тираж утворить умови для наближення ціни на «Романи й повісті» до ціни на московську «Роман-газету».

Просунення творів українського письменства до нових читачів утворить базу для швидкого підсилення розвитку української літератури, допоможе розвитку українського культурного процесу і зміцнить зв'язки між читачем та письменником. Г. ШТОКЕ.

про еклектичний театр, спилимось на розгляді цього, на нашу думку, найважливішого питання про зміну театру з глядачем і узагальнимо його. На XII-му році існування радянського життя, на наш погляд, глядач має право вимагати від театру продукції, що задовольняла б його принаймні на суму витрачених ним грошей. Хай вибачать нам рафіновані естети-мрійники за грубо. на їхню думку, порівняння було б великим безглуздом вимагати від покупця щоб він конче брав черевик такого фасону (коли він органічно не перебарює їх) лише тому, що фабрика, виходячи з вищих естетичних міркувань, сподіюється, стояти на тому щоб він конче вважався за ненависним йому фасоном.

Нам здається, що з мистецтвом до певної міри від часу до часу, до моментів його відносно стабілізації або, сказати б ми, найшвидшого сходження ножиць між мистецтвом і споживачем діється те саме. Ми тут, звичайно, не збираємось говорити про те, що всіляку форму мистецтва, зрозумілу для глядача, можна вважати за справжнє мистецтво. Не можна ж, наприклад, п'єси, розпутинського типу, що мали величезний успіх у глядача, називати мистецтвом, бо їхній успіх ґрунтувався, звичайно, не на художній вартості п'єси так само і не на формальних досягненнях театрів, що ставили ці

Товариство друзів радянської кінематографії

Харківська філія Т-ва друзів радянської кінематографії—це цілком молода організація. Формально вона існує два роки, але фактично працює не більше, як 6—7 місяців.

Нині в лавах Харківського ТДРК є 800 чол., переважно робітничої молоді. Осередки т-ва є на 16 підприємствах і установах. Але через брак керівництва та планового інструктування ці осередки ще й досі виявляють лише слабі ознаки життя. В Харківській філії немає ще свого активу на місцях, лише кілька товаришів працює в міському центрі, правління.

Напрямок роботи молодого т-ва визначає основні завдання, що стоять перед радянським суспільством у ділянці кінематографії, ті завдання, що їх чітко сформульовано на весняній всесоюзній партнаряді в справах кіно. Основні пункти цієї роботи—підвищення ідейної та художньої цінності кіно-продукції, допомога розвитку кіно-індустрії, створення нових, справді радянських кадрів кіно-акторів і режисерів і максимальне з'єднання громадських організацій навколо роботи кіно.

Що встигла зробити Харківська філія т-ва друзів радянської кінематографії? Перш за все—вона перевела кілька громадських переглядів нових кіно-фільм. Цим зробила воля перший крок на шляху громадської контролю над роботою кіно-організацій, на шляху попередження кепських картин і непотрібного витрачання півки. Далі Харківське ТДРК орга-

нізувало пересувне кіно, що обслуговує, головним чином, робітничі клуби. На окраїнах панує ще халтура, немає грошей заплатити за добру стрічку—і тут пересувне кіно приносить велику користь: за 15—20 крб. клуб має змогу дістати потрібний науковий чи художній фільм.

Пересувне кіно обслуговує Новоселівку, Тюрину Дачу, Далеку Журавлівку, Качанівку та інші далекі окраїни столиці. Пересувне кіно виїздило вже понад 30 раз, даючи сеанси з коротенькими докладами для робітників дрібних підприємств, нархарківців, домашніх робітників, тощо.

Нарешті, філія вкупі з Округом Комсомолу створила учбову групу кінороботу, до біля 50 молодих робітників проходить спеціальне навчання і готується стати акторами, кіно-режисерами й т. інш.

Багато роботи має перед собою філія. План на найближчий рік передбачає розширити розпочаті заходи і перевести цілу низку нових справ. Тут і кінофікація села, і організація культурно-освітньої роботи в фойє, міських кін (особливо на окраїнах) і кінофікація школи, і кіноробота серед дітей, і розширення випуску культур-фільм, і курси кіно-механіки. Треба тільки сміло зрушити з місця, активізувати роботу на місцях. Молодими, бадьорими силами членської маси можна зробити багато дечого для розвитку кіно-будівництва в Харкові.

М. Пав.

Рене Мартель у Харкові

Наукові установи нашої столиці відвідав відомий французький вчений, славіст Рене Мартель. Рене Мартель викладає в одній з паризьких університетів, а до того протягом двох років викладав в Югославії. Рене Мартель є один з друзів Радянської України, що недавно видав згину «Польща й ми», себто Франція. В цій книзі вчений дає нове висвітлення взаємин Франції й Польщі так за минулі часи, так і в сучасні.

Мартель спростовує легенди та місентипи про відношення Наполеона до Польщі. Він з'ясовує, що Наполеоні Польща потрібна була лише як один з засобів у боротьбі проти колишньої Росії. Про сучасні відносини Рене Мартель говорить, що Франція використовує Польщу як бар'єр проти радянських республік.

Нині Рене Мартель виїхав до Москви, де йому запропоновано прочитати один семестр лекцій з мовознавства.

До відкриття будинку Коцюбинського в Чернігові

7-го листопада в Черігові урочисто відкривається для відвідувачів будинок, де жив Коцюбинський та бібліотека й куток в ньому. Чернігівська Округна Комісія увічнення пам'яті Коцюбинського запропонувала Окріплотосвіті влаштувати в будинку бібліотеку-читальню до 20 жовтня, а державному музею до того строку куток Коцюбинського з копіями матеріалів музею. Всю садибу в Чернігові, де жив Коцюбинський, передано Чернігівському Держмузейові. Чернігівська Округна Комісія увічнення пам'яті письменника одержала до 1 жовтня понад 1.000 крб. ріжних пожертв, що підуть на влаштування нагробку Коцюбинському. Всі проекти нагробок, що їх одержано з Київського Художнього Інституту, визнано за незадовольняючі і Окркомісія вживає заходів одержати нові проекти.

п'єси, а на зовнішній скандальності та приємаку порнографії. Неможна вимагати від мистецтва стабільності, бо сама природа мистецтва цього не допускає, а треба шукати таких форм, щоб глядач не відставав від них. Адже від такої безнадійності люде просто стають пасивними до того мистецтва, що його їм дають.

Ленін говорив: «Мистецтво належить народові, воно повинно проходити своїм найглибшим корінням у саму гущавину широких трудящих мас. Його повинні зрозуміти ці маси і полюбити його. Воно повинно об'єднувати почуття, думку і волю тих мас, підносити їх. Воно повинно збуджувати в них художників і розвивати їх», а тому, говорив далі т. Ленін—«щоб мистецтво могло наблизитися до народу і нарід до мистецтва, ми повинні піднести спочатку загальний освітній і культурний рівень».

Чи не варто над цим задуматися? Чи не варт зробити висновок, що завдання нашого театру—це підготувати, піднести загальний культурний рівень глядача, а для першого ступеня цієї роботи треба застосувати враз такі як найширші методи, що їх легко засвоїти. На сьогодні, сказали б ми, це—процес, аналогічний лікнепові.

Тому ми робимо висновок: театри, вдосконалюючися, розвиваючи техніку, шукаючи шляхів художнього розвитку, йдучи вперед

ле застигаючи й не повертаючись назад, повинні знаходити спільну мову з масовим глядачем, повинні бути йому зрозумілими й дорогими. Ми, наприклад, цього року бачили, як після гастрольної мандрівки театру ім. Франка, Дніпропетровські організації ухвалили постанову асигнувати значні суми на цей театр, як що його буде переведено до Дніпропетровського. Аналогічну постанову ухвалила Сталінська Окріпрофрлада відносно того самого театру. Те саме бачимо й по багатьох інших театрах, що добилися спільної мови з масовим глядачем.

Ми знаємо, яку увагу та симпатію здобула собі Одеська державна драма серед населення Одеси. Найпевніший шлях до справжнього театального мистецтва—це знайти на-самперед спільну мову з масами, заволодіти ними, а потім, вести їх за собою вперед. Найширша популяризація театру серед мас, любов до театру в тих масах і їхнє піднесення повинні правити за мірило оцінки досягнень окремих театрів.

12-й рік нашого радянського життя повинен піти шляхом справжнього наближення театру до мас не лише назовні, але й углиб. Театральне мистецтво—безумовно, вельми актуально для нас питання. Одже театральну продукцію треба поглиблювати в напрямку дійсного глибокого охоплення та задоволення мас.

Б. Вольський.

Увагу образотворчому мистецтву

Попередній рік був роком популяризації образотворчого мистецтва (ІЗО) переважно в формах станкового мистецтва. До цього часу такої роботи в серйозних розмірах та за планом не велось. Популяризація Образотворчого Мистецтва була доконче потрібною підготовкою ґрунту для просування в подальшому інших завдань ІЗО.

Поміж завдань, що зараз стоять перед нами, найбільш актуальними нам уявляються такі: 1) масова клубна робота; 2) поглиблення популяризації ІЗО виставками; 3) популяризація ІЗО лекціями та диспутами; 4) видання художніх репродукцій та художніх лубків; 5) улаштування художніх виставок малювання, скульптури, графіки та архітектури; 6) встановлення художньої контролю по ІЗО; 7) випускання методів стимулювання художньої творчості та соціальне замовлення; 8) організація художніх сил України та керівництво їхньою діяльністю; 9) сприяння виявленню нових творчих сил по ІЗО; 10) організація зв'язку із союзними республіками та закордоном.

Можливості перевести в життя все згадане, проте надто обмежені, занадто ще мало підготований ґрунт шляхом популяризації та дуже обмежені кошти. Ще до цього часу на місцях не звертають належної уваги на образотворче мистецтво і тому за винятком деяких округ не відпускають коштів ні на виставки, ні на купівлю картин, ні на соціальні замовлення, а тому до цього часу наші громадські установи перебувають в анти-художньому стані і замовлення даються першому, випадковому, хто погодиться це зробити за дешеву плату.

У масовій роботі окрім виставок і лекцій треба взяти курс на максимальне використання можливості розвитку ІЗО-клубної роботи та правильну організацію цієї роботи, урахувавши проте усі труднощі так з боку матеріальної спроможності як і через брак обліку цієї роботи (до цього часу навіть по союзах нема відомостей про роботу образотворчих гуртків в клубах).

У виставочній роботі треба взяти курс на обслуговування найбільш населених робітничих районів, наближуючи виставки до виробництва, зокрема до найбільш віддалених районів од великих культурних пунктів—міст. Загалом треба взяти курс на організованого глядача.

У лекційній роботі головна установка цього року—охоплення найбільшої кількості робітників. Зміст лекцій—дати уявлення про образотворче мистецтво, його природу, його місце в житті, акцентуючи ці сторони; не заходити глибоко в царину дискусійну формальних досліджень, відзначивши це тільки після переведення зазначених лекцій, та більшого ознайомлення взагалі з О. М.

В видавничій частині треба взяти впливу на відповідні видавництва для видання найбільшої кількості для масового поширення художніх репродукцій, що їх зараз так бракує.

В царині виставочної роботи в поточному році треба дотримуватися такого принципу: влаштувати колективні виставки, як методу зміцнювати колективну творчість, колективно вирішувати її і боротися з індивідуалістичними ухилами.

З виставок НКО намічено організувати: 1) театральну виставку, 2) ІЗО в побуті, 3) велику художню. Крім того — виставку графіки та виставку художню з уже готових творів.

Особливу увагу треба уділити виставці «ІЗО в побуті», що з неї глядач повинен дістати ясне уявлення про дійсну природу ІЗО, про його органічний зв'язок із життям, показати ІЗО в його проявах—від найпростіших зародкових форм до найскладніших. На цій виставці особливе місце треба дати будівництву взагалі і громадському зокрема.

До виставочної роботи треба притягти урядові та громадські організації, бо без їхньої допомоги і уваги неможливий широкий розвиток ІЗО.

В царині контролю треба зауважити, що на сьогодні головним питанням стає питання будівництва і питання внутрішнього оформлення громадських будинків. Контроль в царині випуска видавництвом художньої репродукції та лубків, контроль над усім, що має відношення до оформлення вулиць, майданів і окремих будинків (напр. вивіски), над встановленням пам'ятників, контроль в царині виробництва, близького до ІЗО (текстильна, металева, масова поліграфічна).

Проте в царині контролю не потрібно ставати на шлях дріб'язкового опікування; мусимо винайти форми, що за них контроль не набувала б ролі органа, що гальмує виробництво.

Що до організації художніх сил та сприяння образотворчому мистецтву слід дотримуватися загальних постанов партії і зокрема постанов партії в царині літератури. Царина ІЗО куди менш визначена на сьогодні, ніж царина літературна, а тому тут потрібна особлива обережність у визначенні формальних досягнень. Водночас треба безперечно зважати на соціальне настановлення і роботу, що фактично проводять асоціації.

В царині виявлення нових художніх сил по ІЗО потрібно улаштувати низку районних виставок творів самоуків, ІЗО—гуртків, клубів і студій, а також переводити конкурси, видавати заохочувальні премії то що. Окрім того треба вилучати з фонду закупок для видачі авансів і придбання художніх творів на художніх виставках, розподіляючи їх через художньо-педагогічні ради художніх вузів.

В царині зв'язку з союзними республіками та закордоном треба взяти заходів до запрошення для участі в художніх виставках України художників союзних республік, організувати участь художників України в РСФРР та інших республіках, брати участь у чужоземних виставках і організовувати виставки художників інших країн.

Великі завдання стоять перед НКО в галузі образотворчого мистецтва і треба одверто сказати, що труднощі в цьому напрямку будуть великі, багато буде перешкод з боку тих, що ще до цього часу не знають, що є себе уявляє образотворче мистецтво, яке його місце в житті, його необхідність і т. і.; але все ж думаємо, що ґрунт для образотворчого мистецтва вже досить підготований для того, щоб почати міцну атаку на цьому фронті за допомогою громадських художніх організацій. Про це свідчить те виключно ставлення на місцях до Всеукраїнської Художньої Виставки і з боку громадських організацій, і з боку робітників, і з боку преси, що ми його спостережали враз.

Виконання такого плану буде найкращий подарунок в галузі образотворчого мистецтва 12-м роковинам Жовтня.

Б. В.

С. Божню

Біля джерел жовтневої літератури

(СПОГАДИ).

Дев'ять в історії—все.

М. Покровський.

Два цілком протилежних томи є у нас, коли пишуть про, — чи сприво, — організації пролетарської літератури. Або лайливий (в полеміці) або урочистий—славословний.

Ми в своїх спогадах будемо говорити простенькою, звичайною мовою. Так згадуватимемо ми такі епізоди, що ніде в підручниках не зафіксовані, і забути, навіть самими учасниками.

Однак і пераїсна доба організації української пролетарської літератури має свої етапи, має свої яскраві сторінки. Перша доба—

ВІЙСЬКОВОГО КОМУНІЗМУ.

Хто у Харкові враз зустрів в літературних колах на верхах літературного Парнасу такі імена, як Володимира, Петра Рижова, Отрельнікову, П. Андрієвського, Кісіна, Скварчевського, Безпалого та інших. А тоді за воєю, як «пролеткультів» видавали тоді молоді пролетарські літератури, влаштовували вечірні, в яких ошатили й поди-

ною ми висиджували на літературних вечірках хоч би з того Володимира (5-11—22 року), заслухавши на цей час цілком неграмотну лекцію Андрієвського (25-11—22 року) «Про творчий процес і художнє сприймання», провідні політичні промови Захара Невського «Пролеткульт і НЕП» (28-11—22 р.), бездарні твори в «літературі» Скварчевського 15-11—22 р.), «Кондальта і Мінуета», що «розвивали» проблему інтелігенції в революції.

А вся ця пролеткультівська «установочка» оджидала тільки одну «дубинку»—українську мову, як мову сільської дрібної буржуазії.

В яким законченні ми читали бюрократичні циркуляри про організацію літератури наказами Всеукраїнського, як приміром:

... О нового (22 г.) робота «Літо» повинна проходити по совершенно законченному (?) операційному (?) плану в повном соответствии с центром (!?)...

І далі:

1) Всеукраїнським організовано в Харкові центральну естраду «Літо», робота кото-

рой должна иметь всеукраинское значение. При естраде функционируют следующие учреждения: а) институт живого слова; б) мастерская художественного слова; в) отдел демонстрации искусства...

Розсилаючи оповіщення про заснування такого столичного «Парнасу», в циркулярі додавалося і розклад по губерніях на «вивчаючихся молодих літературних дарованих, желающих развить свои творческие сил». Ці «вивчаючіся дарованні» за циркуляром мали їхати до Харкова для «дальнішого розвитку своїх творческих сил».

До циркуляру додавалося ще п'ять додатків: 1) Проект інститута живого слова, 2) Мастерской живого слова, 3) План організації і примірний пропрама вечеров демонстрації искусства устраиваемых «Літо» на местах, 4) План студий при клубах та 5) Статут всеукраїнської федерації пролетарських мас-телей.

Життя показало наскільки бездушними вийшли ці бюрократично-главкоутські постанови і плани. Література, як широкий громадський процес, пішла своїми шляхами і, базуючись на загальному культурному і політичному зрості суспільства, розрослася в справжню літературу, що ми й маємо на сьогодні.

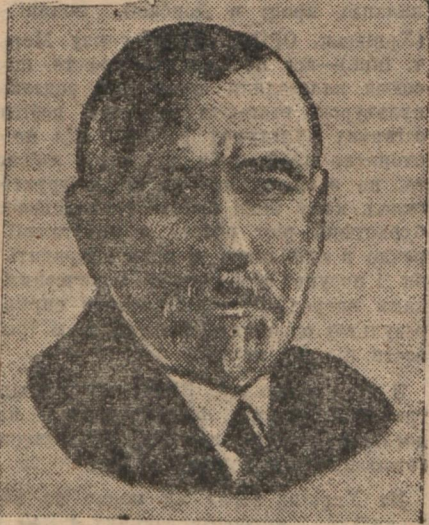
Нам, молодим, що стояли лише на порозі літератури, ставало моторошно од отаку-

Василь Стефаник

(До приїзду на Радянську Україну).

В найближчому часі на Радянську Україну має завітати визначний письменник сучасної Галичини Василь Стефаник (народився в 1871 р.).

У невеличких оповіданнях-новелах, В. Стефаник скрученими, стислими мистецькими засобами великого майстра художнього слова, змальовує страшну картину безпросвітних злиднів та тяжкої праці галицького селянина. В. Стефаник співець селянського горя, щоденного бідкування, співець сільського пролетаріату, що не відірвався ще від землі, не загубив з нею зв'язків, і ще не свідомий своїх класових інтересів.

Ціла галерея типів вистає у творах В. Стефаника—людей, що голод у них знищив найсильніші людські почуття—такі як батьківське. Батько топить у річці свою дитину, бо нічого їсти («Новина»), або докоряє хворий донця за її хворобу («Батуря»). Нові діти не радіють, а плачуть, бо «то не люди, а жебраки плодяться».

Найбідніше селянство сільських наймитів, що їх без жалю визискує багатий, всіх, хто в шоті лица заробляє свій нужденний шмат хліба відтворив Василь Стефаник у своїх творах.

Для зустрічі В. Стефаника утворено комісію. Підчас перебування В. Стефаника у Києві, письменники мають улаштувати вечір, присвячений його творчості. Крім того В. Стефаник має відвідати наукові та культурні заклади, а також заводи. Зустріч та перебування В. Стефаника у Києві має засняти ВУФКУ для кіно-хроніки. На кордон для зустрічі письменника виїде спеціальна комісія.

хот би тієї федерації пролетарських писателів, що буднично називала себе... «Горном, викликаючим ідеологію індустріального пролетаріату»... Та ж федерація дозволяла своїм членам «переламувати нашу революційну дійсність в світі річноманітних (?) світоглядів».

В атмосфері отакіх бучних і плутаних «установок» доводилося нам збиратися і гуртуватися, творячи свої «молодницькі» організації. Хто, приміром, з «другої фаланги» (за термінологією Т. Коріяка) — теперішніх молодникової та автором цих рядків заснована 6-III організацією на Україні була юнацька «Асоціація Пролетарських літераторів - юнаків» на чолі з Крашаницею, Шевченком, Стрильниковою та автором цих рядків заснована 6-III —22 р. при клубі «Молодой Активист» (Сумська, № 12)? Робота у нас, розуміється, кіт наплакав, але «бойові традиції» цієї організації перенеслися потім в «Плуг» і так «лівою» течією і існувала аж доки не утворився сучасний «Молодік».

РОКИ ТЯЖКОЇ СКРУТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЛЕТЛІТЕРАТУРИ.

Тепер аж прикро стає, коли пошукаєш з уст харківського обивателя імена Хвильового, Сосюри, чи іншого письменника «старшої фаланги». Во всі забули з якими труднощами цій старшій фаланзі доводилося «вибиватися в люди»,

Плакат одлиги

З книжки «Живу, працюю», що видає ДВУ

І дзвонить
золоте цebro
і стремить
золотий Дніпро.
І однаково сонце б'є
у чужі серця
і мос.
І страшенно багато підстав
написати
всім
листа,
про загальне відомо,
про те,
що під сонцем
невпинно росте
вся країна
і зінціями дня
примуружується, як кошана.
Заяць зоряний
шлях перетнув,
повернув
у куці
і заснув.—
Знову в патосі
вечір зника,
Знову в патосі
пристрасть губ
і по м'язах
суне снага
сонку
в земний
вагітний пуп.—
Заряснів пагонцями граб,—
лине в листя срібляний крап.
Заряснів пагонцями дуб—
у твоєму й моєму саду.
Набухають квітки.—
Гаразд!—
Вашу руку
товаришу ряст!—
Я признаю
без жодних вагань
навіть курського салава
коли він
сантиментам пань
потурати не буде в гаях!...

Одинадцята весна—
це Дніпрельстан!
Одинадцята весна—

це Шатурбуд!
Одинадцята весна,—
як праця проста!—
Одинадцята весна—
про троянди забудь!
Одинадцята весна—
новий трамвай!
Одинадцята весна—
новий паротяг!
Одинадцята весна—
май!
Одинадцята весна—
стяг!..

Сміється сонцем цех
і зводиться тупцем
повз усміхи майстрів—
зайчиком над пасом—
п'янький перун:—
Факти беру:—
Деся в обріях
його найголовніша база.
Туманом од яруг
летить блакитний рух.—
Можна ствердити, що сонце покотилося
до Африки:

Аксіома проста:—
міжнародний стан:—
треба-ж,
щоб погрілись,
і ми і кафрі...

Хай дзвенить
золоте цebro
і стремить
золотий Дніпро!
Хай однаково сонце б'є
у чужі серця
і мос!—
Так страшенно багато підстав
написати
всім
листа
про загальне відомо,
про те,
що країна
невпинно росте
і під сонцем
зінціями дня
примуружується, як кошана!

Правда, на одній вечірці один робітник заявив: «А я думаю, що на Україні такі буде українська мова».

Другий з початківців (В. Сосюда) дякуючи тодішньому своєму утривізму («Зина», «Четире тода»)—написав руською мовою, не був таким об'єктом для нападок головотинів з Пролеткульту як перший.

Для багатьох читачів ці факти може здадуться сухими й нецікавими, але для нас свідків і учасників зародження і зросту української пролетарської літератури ці «дрібнички» дорогі документи. Вони наочні докази розвитку і перенити тоді ще «кволю», тиснутої головою, але переповненої потенцією і революційним патосом літератури.

На всіх цих вечірках і диспутах ми висиджували і з заміранням серця стежили як вона (українська пролетарська література) завоювала собі історично-необхідне місце.

ЗБІЛЬШЕННЯ БАЗИ І ПОШИРЕННЯ КАДРІВ.

Стиснута в організаційних формах тоді офіційно визнаної «пролетарської» організації—пролеткультів, українська література «єдиним фронтом» рушила на естраду «Плуга», заснованого в березні 1922 р. В документах і підручниках дата засновання прийнята 8-IV, коли славкозміне «Літо» Наркомоса затвердило статута. Але цей юридичний акт

як і два мандати т. Пилипенка (ФМ 106 та 150) видали оргбюро пролеткульту в доручанням організувати спілку «Плуг» не можна вважати за вихідну точку до організації «Плуга».

Дві причини були гуртом для засновання «Плуга». Задумана атмосфера для українських письменників у одірваному од живих потреб і навіть од мови, організованому Пролеткульті та наявності молодих початківців, що пробували писати українською мовою і боялися потікнутися, боючись лайки і русоїсько-міщанського «визобличення» в націоналізм.

А молоді тимчасом підросли, і виявляли свою активність. Це були переважно студенти ВУЗ'ів, що бралися і за перо (тоді ж написана Сенченковою «Моя поема», Паново «Пронання», «Ура-індустріальні вірші» Кольди і т. д.). Оці перші хоробрі і пішли в «Плуг». Та на плуганську естраду приходили майже всі українські письменники. Тут точилися перші бої за революційно-селянську та пролетарську українську літературу. Давно забуті такі яскраві і бучні дебати вечірні, як 17-VII—22 р. (Шостак читав «Омашинення села»), Панов робив звіт про вечірку 19-VI «У святих горах».

На «Плуг» потікнули і пролеткультівці, але були нещадно биті (вечірка 4-IX з докладом Кісіна «Творческие пути современного искусства»).

Рік від року фізкультура зростає

Ще так недавно, декілька років тому, саме слово «фізкультура» було не досить усвідомленим не тільки для широких мас населення, а й для інтелігентних людей. В дореволюційні роки ми мали розрізнені спортивні гуртки, що нараховували лише до 15.000 чоловіка на Україні і «Восіковську гімнастику» підчас перерви в школах. В цьому полягало «підкування» уряду про фізичний розвиток населення.

Значну кількість гуртків було організовано з національно-шовіністичними цілями («Сокира», «Макабі» і інші).

Після революції всі ці організації ступінево почали ліквідуватися заміняючись в 1920—21 році масовими організаціями Всеобучу.

Для допомоги Всеобучу організується на Україні «Спартак», що об'єднує навколо себе спортивну молодь.

Центральне і окружні бюро «Спартак» при ЦК і Окружкомх комсомолу провадять велику організаційну і спортивно-технічну роботу, заміняючи олімпійські комітети, що існували в період Всеобучу.

Але в масах починається тяжіння до більш поглибленої методичної роботи, в середній режним відомості (профсоюзи, Наркомос тощо) починає також провадитись робота і щоб об'єднати роботу і установити єдине керівництво утворюється в 1923 р. Вища Рада Фізкультури і її органи на місцях, що за час п'ятирічної роботи цілком виправдали покладені на них завдання.

З цього моменту питаннями фізкультури починають цікавитись радянські, партійні і професійні організації. Уже в 1925 році ЦК ВКП(б) міг підвести підсумки діяльності радянської фізкультури і намітив основні віхи її роботи в майбутньому.

Ця постановка ЦК не втратила своєї ваги і в сучасний мент і відповідає на всі основні питання фізкультурного руху в СРСР. Постановка Центрального Комітету говорить: «Фізичну культуру треба розглядати не тільки з погляду фізичного виховання та оздоровлення та як одну з форм культурно-господарського і військового підготування молоді (спілецький спорт тощо), а і як одну з методів виховання мас (оскільки фізична культура розвиває волю, виробляє культурні звички, настиравляє, спокій і інші цінні якості) і разом з тим, як засіб міцного єднання широких робітничих і селянських мас навколо тих чи інших партійних, або професійних організацій, що через них робітничі-селянські маси втягуються в громадсько-політичне життя. Розвиток фізичної куль-

тури в СРСР має велике значіння для міжнародного робітничого руху, бо спортивно-гімнастичні зв'язки трудящих нашого Союзу з робітничими організаціями чужоземних країн ще більше зміцнюють міжнародний робітничий фронт.

Фізкультура не повинна обмежуватись самими лише фізичними виразами в формі спорту, гімнастики, рухомих тощо, але повинна охоплювати і громадську та особисту гігієну праці і побуту, використання сил природи, правильний режим праці і відпочинку тощо. В цих словах дано точне означення радянської фізкультури і її різниці від фізкультури буржуазної. Не скільки технікою радянська фізкультура відрізняється від буржуазної, скільки змістом роботи.

Армія фізкультурників зростає з року в рік і в даний момент ми нараховуємо до 700.000 чоловіка.

Що до соціального складу, то тут ми маємо більш 50% робітників, 29% селян, останні службовці.

З дорослих фізкультурників (300.000 чол.) ми маємо до 40% партійців та комсомольців. Кількість жінок фізкультурниць складає 38%. Найбільше наше досягнення — це введення фізкультури в шкільний план усіх шкіл, як роботи, що має велике виховальне і оздоровче значіння. Від «потешних» часів генерала Восікова — до фізкультури, як шкільної дисципліни, дистанція величезного розміру, що її подолати можна було лише за радянської влади. Завданнями фізкультури в школі є: а) допомога закономірному біологічному розвитку молодого організму з метою утворення здорового працездатного, біологічно-пристосованого до соціального оточення покоління; б) прищеплення звичок санітарно-гігієнічної поведінки у зв'язку з всебічним використанням сонця, повітря і води, щоб оздоровити й загартувати організм; в) допомога виховання звичок колективної організованості, вироблення класової солідарності і революційної самосвідомості. Радянська педагогіка цим самим через фізкультуру готує молоде покоління до праці і оборони країни, себ-то допомагає розв'язати ті завдання, що їх поставила перед трудящими Жовтнева революція.

Завдання фізкультури в радянській школі розв'язується через найтісніший зв'язок з дидактичним процесом. Введення фізкультури в ВУЗ, а також відкриття 2 річного технікуму дає можливість підготувати кадр кваліфікованих педагогів Цілком новою галуззю роботи початі останніми часами і зовсім не-

відомі до Жовтневої Революції є заглиблені елементи фізкультури в дошкільному періоді.

Могутні розмах фізкультури дошкільників і велика зацікавленість лікарів та педагогів у цій справі дає нам певність того, що й тут фізкультура буде використана до максимуму для масового оздоровлення дітей молодшого віку.

Велику роботу за останні роки в справі організаційного охоплення і матеріальної підтримки проробили профспілки. Сотні нових устаткованих майданчиків, величезні стадіони (напр., союзу Металіст у Харкові не гірший за європейські стадіони), дуже добре устатковані гімнастичні зали (напр., союзом гірників при палацах праці в Донбасі), водні станції (Хрківськ. ОРПС, Дніпр. союзу Металіст і т. інші.) — все це свідчить про те, що профсоюзи налагодили органічний зв'язок з фізкультурою, втягаючи через неї робітників у загальну культурну роботу. Ще не досить охоплено профсоюзів, ще слаба якісна робота, не завжди на висоті інструкторського складу, кому іноді бракує громадськості, але бурхливий ріст роботи в цій галузі безперечно в найближчі ж роки виправить ці хиби і посуне фізкультуру величезними кроками вперед. Щоб забезпечити сприятливий результат од занять фізкультурою треба підвести під неї наукову базу.

З цієї метою при РВФК організовано центральний будинок фізкультури і науково-дослідна кафедра, що керує відповідною роботою місцевих установ.

На Україні зараз ми маємо 90 кабінетів лікарсько-антропометричних і 40 кабінетів корегувальної гімнастики органів НКОЗ. Під загальною лікарською контролею перебуває до 70% фізкультурників. Наше завдання довести цей процент найближчим часом до 100. Великою галуззю роботи є підготування здорового молодняка для Червоної армії. Тому в наших методах роботи серед громадського населення треба заглибити елементи воєнізації. В період між терзборами фізкультура — один з найреальніших і доступних чинників організації та підтримки зв'язку змінного складу з кадрами. Загроза війни, що висить над Радянським Союзом повинна притягти до справи фізкультури, далеко більшу і серйознішу увагу радянської суспільності.

Почесна роль фізичної культури в організації оборони СРСР повинна бути джерелом енергії і творчого ентузіазму для армії робітників-будівників радянської фізкультури.

В. А. БЛЯХ.

З плужанської трибуни залунали голоси не лише в справі літератури, але й українського мистецтва взагалі (лекція проф. (?) Копержинського «Походження українського театру»). Тут же залунали голоси про необхідність на Україні українського видавництва (вірніше українізації ДВУ).

Плужанська «світла трибуна» притягла увагу й киян і тут 14 вересня Меженко інформує про стан культурного життя в Києві. А ще за тиждень на черговій вечірці розгортається палкий диспут про відродження та форму в літературі (Меженко і Коряк, оповіст).

ЯК ТВОРИВСЯ «ГАРТ».

Почалося це з «Перестороги» т. Коряка спілки «Плуг» та федерації пролетарських письменників. Закладаючи «Плугів» небезпечно надмірної «солозациї», т. Коряк робить п'ять на потребу організації пролетарських письменників, що пишуть українською мовою. Ця замітка була надрукована 11-го січня 1923 р., а 12-го вже «з'явилось оголошення про збори ініціативної групи «Молот». До кабінету Влакитного запрохували т. Коряка, Сантробасанюка, Сосюру, Хвильового, та Харченка. За два тижні перше оголошення про збори вже ле «Молота», а «Гарту», а 27-го (під заголовком «Нова лабораторія») у газеті «Вісти» оповіщено про затвердження спілки «Гарт». Багато навколо організації «Гарту» було роботи Влакитному.

Притягаючи до «Гарту» різнобіжних письменників Влакитний певно сам відчував штучність такого альянсу.

Майже на всіх засіданнях «Гарту» нам доводилося бути присутніми і бачати скільки суперечностей було в цій організації. Пригадую, як літом 23 р. скороставшись відсутністю ідеологічних керівників — Влакитного та Коряка, група членів влаштували 15-го липня в клубі «Комуніст» лекцію Дніпровського «Примусу у творчості письменника». Дніпровський доводив, що письменником в процесі творчості керують не якісь ідеологічні дані, а надлюдська інтуїтивна сила, що не має нічого спільного ні з політичними переконаннями, ні з ідеологією чи класовою приналежністю. Ми (крім автора оповіді ще Шевченко та Копиленко) намагалися розв'язати цю плутанину, але куди було нам жовторотим та ще в плужанам проти «мистецтвих» гартівців. Та дарма, бо за п'ять днів через тиждень у тому ж клубі виступив ще й Меженко та Загул, що тоді йшов за повідку у цієї киянської критичної постаті.

Тут, до речі, трохи про Хвильового. У нас Хвильовим зафіксований лише в 26 році пізній його «лайлетів» Ми ж були свідками як Хвильовий сповідав з позиції Влакитного те у 23 році. Тоді, ще, коли до Харкова зача-

стили киянські професори й академіки, коли вони в «Синіх етюдах» Хвильового ідентично критично «существуючих устоїв» побачили свого спіланика по боротьбі з пролетарською літературою, вони в рецензіях і критичних статтях та громадських виступах почали розбещувати цього справжнього тоді пролетарського письменника.

Влакитний бачив ці збочення своїх гартівців і повернувшись з відпустки восени почав на сторінках «ЛНМ» дискусію, де доводив, що: «Письменник пролетаріату... є свідомим організатором думок і почувань чл. тача і свідомість письменника як організатора думок і почувань виявляється в тому, що саме, та коли він вважає потрібним друкувати».

Ото ж, бачимо, старий «Гарт» не був монолітною пролетарською організацією. Недивно ж, що з горобом та смертю ватажка, він розсипався, а потім в спілці з частинною аспавфутів (на чолі з Олісаренком) дав «ВАПЛІТЕ».

— Чомусь тепер історики Жовтневої літератури не згадують деяких етапів на шляху формування сучасної української пролетарської літератури, а вони ці дрібнички варті під увагу, бо розвиток української пролетарської літератури є еволюція не лише художніх форм, а й формування живих людей.

Виставка графіки й рисунку

У Києві, в приміщенні Музею Революції Асоціація Революційного Мистецтва України відкриває 20-го жовтня ц. р. виставку «Графіка й рисунок», в якій взяли участь художники РСФРР (Москва, Ленінград), БОРР (Мінськ, Вітебськ, ГСРР (Тифліс), АОРР (Еривань), поруч з українськими графіками з Києва та Харкова, яких об'єднує АГМУ.

Виставка являється першою такого характеру на Радянській Україні й реально ставить питання про зв'язок і обмін досягненнями з іншими радянськими республіками. В цьому полягає особливе значіння цієї виставки взагалі. Зокрема для молодого українського радянського графічного мистецтва вона набуває через це особливої ваги. Проблема зв'язку укр. образотворчого мистецтва з мистецтвом будівництва інших рад. республік нашого союзу, зокрема й особливо РСФРР, а також і Заходом став вже як невідкладне завдання. Затримане в своєму розвитку технічному й формальному у минулому укр. мистецтво мусить швидко надолужувати упущене: йому ще довго рости набувати потрібних технічних та культурно-мистецьких передумов. Використання в цьому процесі технічного озброєння досягнень мистецтва СРСР і Заходу, став одним з актуальних питань. Необхідно вже ставити питання і про широкую демонстрацію укр. сучасного мистецтва в центрах Радянського Союзу (й закордоном) і про організацію виставок Всесоюзного характеру в різних центрах СРСР, та пересуванням організованих вже виставок, (як напр. французького мистецтва, що зараз відбувається в Москві в центрі окремих республік. До останнього часу досягнення по лінії мистецького будівництва не лише окремих республік, а і Москви та Ленінграду цілком ще невідомі широким масам укр. рад. громадськості. Ювілейна виставка «Мистецтва Народів СРСР», яка відбулася в Москві, лише частково ознайомила пролетарську громадськість центру союзу з тою величезною творчою роботою, що точиться в різних місцях СРСР в напрямку розв'язання сільських завдань.

Асоціація Революційного Мистецтва України піднімає цю справу раніш, а саме під час першої виставки Сучасної Архитектури в Москві яку вважала кінце потрібним пересунути на радянську Україну. Але відсутність будь-якої підтримки з боку відповідних організацій не дала можливості реалізувати цю справу. Лише зараз це завдання частково реалізовано по лінії графіки організацією виставки «Графіка й рисунок». Заклик Комітету виставки найбільш широкій і живий відгук на місцях. Цей факт є показником взаємного прагнення всіх мистців радянського Союзу до братнього співробітництва над творенням радянської

мистецької культури. На графіці примусило зупинитись й те, що експонати цієї ділянки образотворчого мистецтва є найпортативніші, а крім того досягнення тут ми маємо особливо значні. Можна так чи інакше визначити культурний рівень та мистецько-ідеологічну суть цієї продукції особливо старшої генерації майстрів, проте зріст графіки та графіки на дереві зокрема якісний і кількісний за минулий час — є безсумнівний.

Зрозуміло, що цю виставку не можна вважати за вичерпуючий огляд графічного мистецтва СРСР, проте всеж діапазон її досить широкий. Вона охоплює продукцію графіків Москви, Ленінграду, БОРР, АСРР, ГСРР та а художників УОСР — Асоціацію Революційного Мистецтва України, маючи загалом коло 1000 експонатів. Зокрема Комітет виставки притягує до участі у виставці низку молодих сил, як наприклад, групу молодих літографів з

Атака дереворит.
УОСРР.—Київ. Мисляк Василь Ілліч.

ВХУТЕМ'у. Т. зв. «Московську школу» представляють на виставці такі характерні майстри, як Фаворський, Кравченко, Курилінов, Павлінов, Редмейстер, молоді графіки вихованці ВХУТЕМ'у — Падаліцин, Аксельрод, Шпінель й т. інш. В ділянці офорту та інших технік — Шор Сара, Нівинський, і др. З Ленінграду участь беруть Конашевський, Войнов, Верейський, Митрохін, Кириарський, Хіжінський, Пожарський і др. З інших радянських республік БОРР, представлена Мініам, Юдовіним та Бразером, АСРР — Гурджаном, Коджояном, Архік'яном і т. інш.

Зустріч українських письменників з читачами-студентами

3-го жовтня в клубі «Червоний Учитель» (Харк. ІНО) відбувся великий вечір української літератури. Такі вечори-зустрічі читачів з письменниками тепер практикуються по багатьох робітничих клубах. Та коли де-які з них (як на Канатці, приміром) не цілком вдавалися з причини кваліфікації по підготовці та популяризації зустрічі серед робітництва, то вечір в цьому клубі був дуже змістовний. Аудиторія з студентів багатьох харківських вузів (коло тисячі чоловік) уважно вислухувала все зачитане. Перед студентством виступало багато письменників з різних організацій. Виступали й самі студенти ІНО (Дм. Тирса, студентка Явтушенко та ін.).

Після вступного слова т. Кириленка про Жовтневу літературу та виступу зачитаних студентів виступили ще з своїми творами: т. т. Петро Панч, («Тихонів лист»), Іван Кулик («Ніжара», «Нісня»), Сава Голованівський («Балада про Комбата»), Мечеслав Гасно (поема «Карпати»), Іван Кириленко (уривок з повісті «Курси»), В. Сосяра («Батько», «Сад», «Мати»), Антін Шмигельський («Січневий дні», «Жовтнев»). (Опріч Петра Панча всі товариші члени ВУСР'а).

На другу половину вечора прибули члени спілки селянських письменників «Плуг», що до того виступали в клубі Профінтерна, т. т. Божко, Пилипенко, Панів, Василь Минко, Антоша Ко і нарешті Остап Вишня.

Після десятихвилинної перерви плужане зачитали: Божко (як і працював над романом «В степі» — «Лист» вміщений в донецькій газеті «Молодой Рабочий»), Пилипенко — байки, Панів — поезії «Цяптар», «Плуг», Минко — «Власть на місці» — гумор, Антоша Ко — «Роман з партійкою», Остап Вишня зачитав уривки з автобіографії та закордонних усмішків (німецькі вибравлі).

С. Б.

Виставка являє собою значний інтерес різноманітністю представлених сил, і технікою, оскільки переважна більшість всіх експонатів виставки виконані в матеріалі: дереворит, дереворит, офорт, сука толка, мідрит, акватинта, монотипія, літографія, асфальт, кам'яно-риту, мепотіяно й т. інш. Виставка ставить одне з нагальних вже питань обміну досягненнями та спільної участі художників різних радянських республік у демонстрації своєї творчості та досягнень перед широкими колами пролетарської громадськості. Чи варто доводити потребу пересування такої виставки в інші центри УОСР, як Харків та Одеса в інші місця?

Є. ХОЛЮСТЕНКО.

Міжсоюзна олімпіада

За останні 5—6 років помітно велике пожвавлення на фронті музичної роботи. У перші часи революції цей фронт не звертав на себе уваги відповідних органів і суспільства. Союзу республік в цілому, бо на черзі дня стояли питання більш важливі. Тепер музичні справи віддають велику увагу так державні як і громадські організації. Характерною особливістю цього пожвавлення є: а) зріст попиту у трудящих на професійналіне музичне мистецтво й зв'язане з цим поширення й поглиблення роботи державних органів у галузі музичній; б) зріст активності робітництва що до участі в роботі самодіяльних музичних закладів по клубах та на підприємствах, і, нарешті; в) збудження активного інтересу у профсоюзів що до організації музичного життя робітництва.

Одну з причин опірних висказ та концертів не задоволення маси: часто густо робітники хочуть ближче підійти до мистецтва, хочуть самі творити мистецькі цінності.

На жаль мусимо констатувати, що профсоюзам ще в малій мірі допомагають робітництво в задоволенні останнього бажання бо інколи в об'єктивних причинах не звертають уваги на забезпечення клубів кваліфікованими керівниками, ще діють за створення відповід-

ної силам і вимогам робітництва художньої продукції, нарешті, не керують самою клубною художньою роботою.

Нині всі ці дефекти профсоюзів поволі усувають, хоч організація музичної роботи серед робітництва ще тільки — починається. Перед у цій роботі на Україні веде Харківська Окпрофрада. Надзвичайно цікавим і характерним для наших часів явищем треба вважати бажання робітництва прикрашати музикою громадські й політичні свята. Справді, під час переведення святкування Жовтневих днів, роковин смерті Леніна, Лютневої революції, Дня жінки-робітниці, Першого травня, оздобленню цих свят музикою одводиться значне місце. Характерним є також і те, що робітництво прагне до організації під час таких свят як Жовтневі дні, або Перше травня, об'єднаних музичних виступів.

Масові виступи хорів або оркестрів мали і мають місце як закордоном так і в СРСР, але характер і мета цих виступів цілком відмінні від характеру й мети виступів робітничих музичних організацій у нас.

Нещодавно закордонна музична преса повідомляла нас, що по-весні поточного року відбулися змагання музичних складів май-

же по всіх більших містах Англії; а преса ж нам відомо, що німецькі робітничі хор брали участь у законанні симфонії Малера, для виконання якої потрібно не менш як 1000 осіб.

Об'єднані виступи робітничих музичних організацій у нас мають своїм завданням як мистецькі так і політичні моменти, а саме: бажання досягнути найбільш імпульсивної звучності, вирівняти роботу гуртків і популяризувати серед них добрий художній репертуар, зацікавити роботою гуртків все радянське суспільство а відносно до гурткової роботи робітників зокрема, продемонструвати єдність клубного активу з державними організаціями, що до будівництва нової культури, оздобити такі величезні свята як Жовтневе або Першотравневе, відповідною духові цих свят величезною формою виступів, то-що.

По деяких містах СРСР, а зокрема в м. Харкові, об'єднані виступи робітничих музичних складів, або т. в. музичні олімпіади вже увійшли у традицію. Цього року Харківські профсоюзів будуть провадити другу міжсоюзну олімпіаду робітничих хорів та оркестрів. За укладом Культвідділу ХОПС музичні олімпіади у Харкові мають відбуватися щороку під час Жовтневих свят. Цього року олімпіада має бути особливо урочистою з нагоди перебування в Харкові московських гостей.

Робітництво і навіть інтелігенція Москви

Нові книжки

МИКОЛА БРИЛЬ.—«Під мисрим рядом». Кооперативні гуморески й фейлетони. 1928 р., стор. 110, тир. 3.000, ціна 60 коп.

Фейлетон, в якому автором через даний факт пошастило показати загальне (а цей показ залежатиме від технічної досконалості), вартий на довговічніше існування, на книжку. Рецензована збірка, на жаль, не є така.

Тематика її як найрізноманітніша: кооперативна головотія—загальне спрямування роботи, хробачок орудів — зловживання правління, а далі по щаблях: хлібозаготівники, прикажчики, старе в новому, перевибора та коопсвятина. Охоплено майже всі ділянки роботи низової кооперації.

Уявлення читач, очевидячки, звичайний селянин. Автор, щоб посмішити його, вживає наркомомних вправ: сміється хто, то: «сів на підлогу, вхопився за живіт і почав так реготатися, що аж касирша — дочка перелякалася» (37 стор.), ревізують рахівництво інструктор (вже четвертий) «просто біля дверей, як вайшов, так і вправ невпритомний» (8 стор.), лежав без пам'яті на підлозі» (96 стор.), пише бухгалтер листа, так аж до «китайського кордону» (9 стор.), коли трапляється надзвичайне, то «Як би в цій тихій місцевості несподівано звалився з неба передісторичний летючий дракон, адивовання присутніх не було б таке велике» (77 стор.). Надмірна гіперболізація є наслідок упередження, що селянин «тонких намоків» не зрозуміє. Проте, як нам доводилося спостерігати, селянин радо читає близькі порівняннями Гоголеві повісті й швидко кидає це в міру гіперболізовані «Мандри Гумерова», Перебільшення ситуації та ще в супроводі «О», «Ха-ха» вбиває найменше довір'я до правдивості події. Те ж перебільшення, шаржування власних імен, назви яких відповідають їхнім характеристам: Вказівка—інструктор, Жабя—приватник, Порожняк—гольпілака-розтратник, а то й з поясненням від автора—Непийвода «не пий, мовляв, воду, але саму горілку» (81 стор.).

Звичайний гумор Бриля—каламбури «дубові-дубові», «кров у вухо вдарила, а він теж когось у вухо» (66 стор.), «яка лінія, коли чистесенькі були папірці, без ніякої лінії» (63 стор.). Найкращі гуморески: «Про те саме» та «Обрали прикажчика» побудовано за грою слів: покупець робить нагласа на «ковбаси візати», а прикажчик переносить голос на візати «звичайно, що не наляпати, не дьогот бо» (47 стор.). Рекомендують прикажчика, бо він знає, як «провадити справу, щоб... а паящик формально наче підтримує, додає «обдурити кого завгодно» (51 стор.).

та Ленінграду ще й до нині ототожнюють українську музичну культуру з «Гопаком», «Гречаниками» та «Зозулем», і майже не анають великих досягнень українського народу в царині музичній. Отже музолімпіада мусить показати Московському робітництву, що українські робітники мають високоякісну народну й художню, а зокрема революційну пісню, мають цінні художні оригінальні твори для духовного оркестру та оркестру народних інструментів.

Друга міжспілкова олімпіада м. Харкова в цього року відбудеться в театрі ім. Шевченка як найбільшому театральному приміщенні. Правда, це приміщення надто мале для переведення в ньому цього свята й примусує Культвідділ ХОРПС зменшити кількість виконавців, а також не зможе вмістити величезної більшості робітників, що бажала б одвідати це свято. В олімпіаді мають взяти участь 35 гуртків духової музики, до 20 гуртків народних інструментів та біля 40 хорів гуртків; загальна кількість учасників олімпіади доходить до 2½ тисяч осіб.

Програма олімпіади така. Об'єднані хорові гуртки виконують: народну пісню в гармонізації Козницького «По-за яром», народну пісню

Шахи й шашки

Партія № 17. Індійська.

Відграно наприкінці вересня на турнірі у Берліні.

Білі—Г. Ге Інг, Берлін.

Чорні—Ю. Боголюбов, Тріберг.

1. K g1—f3	K g8—f5	21. C g2—d5	T e8—e7
2. c2—c4	g7—g6	22. Ф d2—f3	Ф d7—d5 1)
3. K b1—c3	C f8—g7	23. h3—h1	g5 : h4
4. g2—g3	d7—c6	24. e3—e4 2)	g3—g5
5. C f1—g2	e7—c5	25. Ф f2—e3	Ф d6—g6
6. d2—d3	0—0	26. C d5 : c6	h7 : c6
7. h2—h3	K b8—c8	27. T f1—f5	f7—f6
8. C c1—e3	C c8—d7	28. T a1—f1	T e7—f7
9. Ф d1—d2	T f8—e8	29. b2—b3	T b8—d3
10. C e3—h5	C g7—h3	30. T f1—f3	T d3—d4 1)
11. K f3—g5	T a8—b3	31. Ф e3—f2 3)	c6—c5 1)
12. 0—0	K c6—d4	32. K g1—h1	a7—a6
13. g3—g4	C f8—g7	33. K p h2—g2	T d4—d6 1)
14. C h5 : g7	K p g3 : g7	34. Ф f2—e3	T f7—d7
15. f2—f4	h7—h6	35. b3—b4	Ф g6—e8
16. f4 : e5	d6 : e5	36. K p g2—h2	Ф e8—d8
17. K e3—d5	h6 : g5	37. d3—c4	T d7 : d4 1)
18. K d5 : f5	T e8—e5	38. T f5 : f6	T d4—d2 +
19. K f5 : d7	Ф d8 : d7	39. K p h2—g1	T d2—d1 +
20. e2—c3	K d4—c6	40. K p g1—g2	T d7—d2 +

- 1) На 22. C d5 : f7 чорні зіграють 22... Tb8—f8
 2) На 24. Ф f2 : h4 чорні відповідають 24... Tb3—h3 1... c5—e4. Краще було-б 24. g4—g5 1 на 24... Tb3—h3 25. Ф f2—f6 + K p g7—f8 26. C d7 : f7 +
 3) Перешикожує чорним зіграти 31... T f7—d7.
 4) Краще було-б K p g1—f1—e2 на захист пішака d3
 5) На 41. T f3—f2 чорні відповідають 41... Ф f6. 42. T f2 : d2 Ф f1 + 43. K p h2 Ф h1 мат.

ХРОНІКА.

На початку жовтня м-ця у Харкові у Центральному шах.-шаш. клубі (Римарська 21) почалися розіграші міжкомандних турнірів по шахах і шашках. Всього учасників—лішь як 60 команд до 700 чол. Гра провадиться по неділях с 11-5 год.

Стан матчу Григоренко—Терещенко +5—3 на користь Григоренка.

На всесоюзний чемпіонат хемиків (Москва) із Харкова Командирується т. Кірілов.

Результат міжнародного турніру у Берліні: Капабланка +3½, Німцзвич +7, Шпільман +6½, Тартаковер +5½, Реті і Рубінштейн +5, Маршалль +4½.

Відає данину й минулій «малоросіянізації» слів: «гарнізація», «кошенню», «ушовне». Бриль має гарний запас народних приповідок:

«Видю, видю, бачиш голову в пицю», «купила на феник, а кричати, як турецький священник», але тут впадає в примітивізм: «маленький, маленький та великі думки видує».

Гарне чуття мови часами зараджує автора в леконці та синтаксі: «інтригуючий», «вм не радив», «підвищується зарплатню», «цей воду, горілку», то-що.

Автор поспішив збіркою. Читачеві й кооперативі вона дасть дуже мало.

А. Ярмоленко.

Хроніка

Шевченко чужими мовами. Інститут Шевченка розпочав велику роботу в справі перекладу Шевченка на чужі мови. В ближньому часі «Кобзар» має вийти: німецькою, польською й білоруською мовою.

Друге видання повної збірки творів Івана Франка. В зв'язку з підвищенням попиту на твори Івана Франка Кооперативне Вид-во «Рух» вирішило видати їх поновленим, другим виданням. Друге видання розраховано на 10 великих томів, куди ввійдуть всі твори Франка, які становлять 38 томів першого видання.

Постановою Культвідділу ХОРПС другу міжспілкову олімпіаду присвячено одвадцятим роковинам Жовтневої Революції.

Перед загально-міською олімпіадою 5-го листопада відбулися районні музичні олімпіади.

Підготовка до олімпіади внесла велике пожвавлення в профсоюзну музичну роботу: гуртки енергійно готуються до районних і загально-міської виступів; консультанти Музбюро ознайомлюються з роботою гуртків на місцях і корегують її; для потреб гуртків Культвідділом видруковано погодоснажки й партитури тих творів, що мають виконуватися таким чином покладено початок організації по клубах музичних бібліотек; такі твори як «Робітничий гімн» Радзевського та інші було замовлено композиторам написати спеціально для цього випадку.

Клубна маса нетерпляче чекає олімпіади й висловлює побоювання, що з технічних причин не всім можна буде одвідати її. Очевидно Культвідділові ХОРПС треба подбати про те, щоб повторити Олімпіаду.